

3. Булгаков С.Н. Капитализм и земледелие. – СПб., 1900.
4. Булгаков С.Н. От марксизма к идеализму. Сб. статей (1896-1903). – СПб., 1903.
5. Бунге Н.Х. Очерки политико-экономической литературы. – СПб., 1895.
6. Железнов В.Я. Очерки политической экономии. 6-е изд. – М., 1908.
7. Левитский В. Ф. История политической экономии в связи с историей хозяйственного быта. 2-е изд. – Харьков, 1914.
8. Миклашевский А.Н. История политической экономии. Философские, исторические и теоретические начала экономии XIX века. – Юрьев, 1909.
9. Туган-Барановский М.И. Очерки из новейшей истории политической экономии и социализма. 3-е изд. – СПб., 1906.
10. Туган-Барановский М.И. Теоретические основы марксизма. – СПб., 1905.

Шевчук Володимир Олександрович

*д.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної та наукової роботи
Національної академії статистики, обліку та аудиту*

ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА МАРКСИЗМУ З ПОГЛЯДУ ФІЗИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ: ПРИРОДНИЧІ ЗАСАДИ ВИКРИТТЯ НЕДОСТАТНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ

У національній науковій думці з XIX ст. відбувається утвердження світоглядної парадигми, згідно з якою економічне надбання людства являє собою масштабну картину, яку наочно зображають двоє уявних дерев. Фундатором першого з них, що має природничі підвалини, є француз Франсуа Кене. Започаткування другого, заснованого на політичних засадах, належить англійцю Адаму Сміту. Поява нових гілок чи галузок на деревах пізнання завжди належить до одного чи іншого із них [6, с. 381-382].

Уявні дерева уособлюють протилежні теорії. Причому йдеться не про академічні парадокси, а про непримиренну битву економічних теорій, що упродовж більш ніж двох століть триває понині [6, с. 385].

Тим часом в історії економічної думки продовжує домінувати уявлення про те, ніби фізіократи є «батьками політичної економії». Ця точка зору належить Карлу Марксу [4]. Насправді французькі фізіократи є «батьками фізичної економії» [6, с.224]. Це положення, доведене сучасним українським інтелектуалом Миколою Руденком, є вихідним пунктом досліджуваної парадигми.

Адекватна сутності суспільно-господарських явищ європейська фізіократія на час її виникнення не мала відповідних цій сутності природознавчих підтверджень [6, с. 482]. А належне їй пріоритетне місце у світовому економічному надбанні невдовзі було витіснене політичною економією. Однак остання також не спиралася на досягнення тодішнього природознавства.

Свої наміри зробити це свого часу декларував доктор Сергій Подолинський. У відомому фахівцям листі до К.Маркса від 8 квітня 1880 року український вчений вказав на свою спробу «погодити додаткову працю з пануючими фізичними теоріями» [5, с.64]. Зверхньо потрактована Ф.Енгельсом думка про те, ніби Подолинський «поплутав фізичне з економічним» і збився на манівці, до цього часу тлумачиться переважно спекулятивно, спотворюючи сутність «дуже цінного відкриття» С.Подолинського [5, с.66]. Бо насправді С.Подолинський не поплутав, а поєднав фізичне з економічним, започаткувавши парадигму фізичної економії і ставши фундатором її української наукової школи [7; 6, с. 399].

Нині можна стверджувати, що європейська фізіократія, українська наукова школа фізичної економії та сучасна світова фізико-економічна думка являють собою основоположну складову загальноекономічного надбання людства. Що стосується політичної економії (включно з марксистською складовою), то їй належить похідна, вторинна роль: вона впливає з фізичної і має підпорядковуватися їй та доповнювати її.

Наголошуючи на значущості загальноекономічного надбання для теперішнього людства, вже згаданий М.Руденко характеризував сучасну світову економічну науку як таку, «від якої залежить життя на Землі» [6, с. 481]. У дієслові «залежить» захована визначальна для подальшої долі землян дихотомія: або життя на Землі триває, або воно припиняється.

Цю залежність М.Руденко дослідив при з'ясуванні (не)достатності наукових теорій. «Коли ми вказуємо на недостатність якоїсь теорії, то цим не вчиняємо замаху на її життя, – писав український інтелектуал, – а лише з'ясовуємо ту межу, до якої цю теорію можна вважати справедливою» [6, с. 458].

Несумісність буття з небуттям розкриває вказану дослідником дихотомію. Адже коли економічна наука сприяє триванню життя на Землі, – вона є достатньою. У разі, якщо економічна наука не сприяє чи перешкоджає продовженню життя на Землі, вона виявляється недостатньою. Констатація цього status quo наукових теорій є базовим положенням критики політичної економії з фізико-економічних позицій.

У той же час конструктивної критики годі шукати як у апологетиці марксизму, так і в «західному марксизмі», численними відгалуженнями якого є різноманітні варіації з префіксами «нео-», «пост-» і т.д., і т.п.

Відомий фахівцем аналіз джерел і складових марксизму, здійснений більше 100 років тому найпослідовнішим російським апологетом з позицій, що закономірно перебували в рамках марксистської доктрини, вказує на витоки економічної складової з класичних англійських політкоекономічних джерел, а теорію додаткової вартості К.Маркса іменує «наріжним каменем» марксизму [3]. Іншим наслідком цього аналізу, згодом названого марксизмом-ленінізмом, є висновок про неминучість пролетарської революції і встановлення диктатури пролетаріату, що відбувається у процесі втілення всесвітньо-історичної місії робітничого класу [2].

Сучасні подвижники національної фізико-економічної думки спростовують ці твердження. У положеннях, які апологети і «продовжувачі» марксизму вважають найвизначнішими досягненнями загальнолюдської економічної

думки, українські подвижники фізичної економії вбачають «ахіллесову п'яту» марксистської доктрини.

На переконання М.Руденка, зазначені «досягнення» марксизму насправді є вкрай препарованими положеннями англійської політичної економії. Хибність доктрини К.Маркса полягає в абсолютизації відносного [6, с. 405]. Бо з теорії Сміта він бере лише два елементи: абсолютизовану працю, ставлячи її над природою і вигадуючи «суспільну субстанцію» як джерело додаткової вартості [6, с. 469], та абсолютизовану класифікацію поділу суспільства на класи [6, с. 237].

Згідно з доктриною марксизму-ленінізму про встановлення диктатури пролетаріату терор зводиться до державної політики. У той час, коли український мислитель неодноразово доводить, що фізіократія зовсім не надається до побудови теорії пролетарської революції і встановлення диктатури пролетаріату [6, с. 235].

Апофеозом економічної думки, за визнанням вже згаданого російського апологета марксизму, є «Капітал», присвячений вивченню устрою тодішнього капіталістичного суспільства [3]. М.Руденко у своїх нарисах з фізичної економії наголошує, що через усю його книжку «проходить безкомпромісна критика «Капіталу» Маркса» [6, с. 26].

Український інтелектуал дає власну концептуальну модель капіталу, поділяючи його на абсолютний та відносний, і показує походження другого виключно від першого. Він доводить, що капітал є вартість, здатна продукувати додаткову вартість. Вказані ним різновиди капіталу відповідно продукують абсолютну додаткову вартість та відносну додаткову вартість. Відтак постає докорінно відмінне від марксистського поняття капіталу та капіталізму.

Наслідком критики «Капіталу» є висновок, який український мислитель продовжував формулювати до кінця свого життя, осягаючи глибинну сутність заключної фрази, якою завершується «величезна гора зіпсованого паперу – «Капітал»» [6, с. 234]. М.Руденко виносить вирок: остання сторінка «Капіталу» засвідчує, що Маркс зрікся марксизму. Ідеться про самозречення, в результаті якого той перестав бути марксистом. Однак «обивателі в академічних мантиях» та

«солдати парадигми» не дають марксизмові умерти своєю смертю, час від часу реанімуючи всеперемагаюче учення.

Висновків М.Руденка, особливо його викриття фундаментальної хибності «Капіталу», якої зрікся сам автор, до цього часу цураються не тільки найзатятіші апологети марксизму, але й дослідники національної економічної думки, покликані відстоювати принаймні неупереджену позицію. З їх вини відбувається втеча від питомо українського економічного знання! Якщо не перервати її, наслідки цієї втечі можуть виявитися вкрай фатальними для нації і цивілізації.

М.Руденко пояснив це понад 15 років тому. Український інтелектуал наголосив, що «Сміт і Маркс не розвідали джерело додаткової вартості до кінця», бо вбачали субстанцію вартості в людській праці. Він із гірким сумом констатував, що «недостатність і навіть хибність цього визначення зробили ХХ століття найкривавішим періодом земної історії». І застеріг: «Далі з таким визначенням ... рухатися не можна – економічна неграмотність загрожує планетарним занепадом або навіть загибеллю цивілізації» [6, с. 477-478].

Викладене підтверджує, що достатня економічна наука являє собою джерело життєствердного знання, тоді, як недостатня спричиняє появу смертоносного знання. М.Руденко довів належність К.Маркса до кола «кривавих утопістів, що мріяли про світове панування» [6, с. 468], і вказав на жертви нищівних експериментів, що ставали наслідками втілення їхніх утопій. На 27 році після відновлення незалежності України вельми негативним є нехтування спростуванням українськими інтелектуалами марксистських теорій, а також хибних положень «Капіталу». Ці доводи є визначальним пунктом критики політичної економії з позицій фізичної економії.

Свідомо чи приховано втеча від питомо українського рятівного, а не запозиченого смертоносного знання спотворює сучасну картину загальнолюдського економічного надбання. Вона безпідставно пролонгує більш, ніж 100-річне враження про безальтернативність політичної економії. Внаслідок цієї втечі «вершиною» економічного надбання і в ХХІ ст. продовжують вважати хто Сміта, а хто – Маркса, свідченням чого є цьогорічні форуми не лише в Москві чи Пекіні, але й інші

зібрання тих, хто позиціонує себе симпатиком творця «всеперемагаючого учення».

Наслідки вказаної втечі є ще фатальнішими у сфері господарювання, керованого знанням, неадекватним викликам ХХІ ст. Кілька років тому експерти Frankfurter Rundschau підрахували, що якби пересічний землянин захотів жити за споживчими стандартами ФРН, людству не вистачило б ресурсів обсягом 2 земні кулі, тоді як стандарти США потребували б 4 планети [1].

Зроблена ними екстраполяція засвідчує приреченість західних (тут – німецької та американської) моделей споживання. У той же час якраз вони удостоюються найпрестижніших наукових нагород, вписуються в університетські підручники, вносяться в студентські аудиторії, імплементуючи смертоносне знання в мізки молоді, покликаної бути адвокатами (а не катами!) власних і загальнолюдських нащадків.

Чи є вихід із пастки, до якої потрапило земне людство? Якщо він є, то якими мають бути світоглядні кроки за напрямом, що образно іменується «світлом у кінці тунелю»?!

Вихід із глобальної пастки омніциду подвижники національної фізико-економічної думки вбачали у подоланні домінування суб'єктивно-психологічних впливів, які спричинили зверхність політичної економії, зокрема, марксистської, над економічною спадщиною людства. Цей вихід досягається через утвердження економічного знання, заснованого на засадах об'єктивних законів природи, а не умоглядних правничих законів, вигаданих політикумом.

З огляду на це парадигму фізичної економії належить утверджувати у послідовності, описаній М.Руденком. «Досить об'єднати відкриття Кене з відкриттям Майєра, – наголошував український інтелектуал, – і ми легко дістанемо те, що дістав С.Подолінський» [6, с. 272]. Бо «Ф.Кене плюс С.Подолінський – це вже не часткова, а повна Істина» [6, с. 440]. А «теорія додаткової вартості і теорія біосфери ... зливаються в єдину теорію Життя» [6, с. 100]. Вказана мислителем фундаментальна основа розкриває еволюцію і становлення природничих засад економічного знання.

В умовах зростання глобальних загроз дедалі нагальнішим є подальший розвиток фізичної економії. Завдяки її утвердженню стає досяжною побудова наукової картини економічного надбання людства. Тільки на її основі можлива конструктивна критика політичної економії, зокрема, марксистської як найбільш руйнівної і загрозливої для долі землян.

Особлива роль у світоглядному осягненні загальнолюдської економіко-філософської спадщини та викритті приреченості економічної складової марксизму належить українській науковій школі фізичної економії. Її сучасний подвижник М.Руденко вказав на невідкладність створення повноцінної картини економічного надбання людства. Саме йому належать слова «Прощавай, Марксе!», пронизані критикою марксистської політичної економії, здійсненої вперше у світовій економічній думці із природничих позицій [6, с. 205].

Відтак постають завдання творити наукову картину економічного надбання людства:

- імплементувати життєствердний доробок подвижників української економіко-філософської школи в історію національної та світової економічної думки, національну та загальнолюдську історію інтелектуальної спадщини;

- демонструвати світу національні фізико-економічні надбання, котрі є рятівними як для українства, так і для цілого людства;

- викривати на цій основі як апологетику марксистських доктрин, так і сучасні прояви західного марксизму, котрі, не зважаючи на «моду» і багатоманітність, не усувають його приреченості унаслідок смертоносного змісту економічного знання.

Керуватися у подальшому розвитку загальнолюдського економічного знання життєствердними узагальненнями подвижників української фізико-економічної думки, зокрема, М.Руденка, який критику «наріжного каменя» марксизму базує на засадах самостійного обґрунтування субстанції додаткової вартості. Український інтелектуал переконаний, що позірні антагонізм та суперечливість теорій абсолютної і відносної

додаткової вартості – це «хитрі жарти діалектики», унаслідок подолання яких буде створена єдина теорія додаткової вартості.

Вирішувати проблему майбутніх суспільних відносин із природничих позицій продуктивного, а не «безплідного» класу, апелюючи до формули енергії прогресу, котру український інтелектуал позиціонував як світову константу, що спирається на теорію рівновеликих величин, енергетичної рівності класів та ін. Окреслювати економіко-філософські підходи до побудови моделі прийдешнього суспільно-господарського устрою, спираючись на варіант формули, що описує майбутнє людства.

1. Menschheit braucht bald zwei Planeten // Frankfurtre rundschau, 15 Mai 2012.

2. Ленин В.И. Исторические судьбы учения Карла Маркса / Ленин В.И. Полное собрание сочинений, т. 23. – М.: Политиздат, 1973.

3. Ленин В.И. Три источника и три составных части марксизма / Ленин В.И. Полное собрание сочинений, т. 23. – М.: Политиздат, 1973.

4. Маркс К. и Энгельс Ф. Соч., 2-е изд., т. 26, ч. 1, с. 12.

5. Подолинський С. Вибрані праці. Упорядник Л.Я.Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2000.

6. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. – К.: Кліо, 2015. – 680 с.

7. Шевчук В. Українська наукова школа фізичної економії / Економічна енциклопедія, т. 3. – Тернопіль: Академія, 2002.